

کودک آزاری

کودک آزاری چیست؟

مقدمه:

انسان در طول دوران کودکی یکی از آسیب پذیرترین دوره های عمر خود را می گذراند و به نظر می رسد با وجود پیشرفتهای همه جانبه در علوم و تکنولوژی ، این روند همچنان ادامه دارد. همه روزه کودکان بسیاری در جهان بر اثر بیماریهای قابل پیشگیری جان خود را از دست می دهند و تعداد بیشماری نیز با مخاطراتی روبرو می شوند که مانع از حفظ سلامت و رشد آنان می گردد. فقر، بیسوادی، سوء تغذیه، جنگ، انواع سوءاستفاده ها، تبعیض نژادی و نداشتن امنیت از جمله مواردی هستند که همواره کودکان را در سراسر جهان مورد تهدید جدی قرار داده اند (یزدی باقری، عباس ۱۳۸۲). پیامدهای ناگوار کودک آزاری تنها متوجه کودک و خانواده وی نبوده و همه جامعه را در بر می گیرد، زیرا کودکان آزار دیده امروز اشخاص آزار گر فردا خواهند بود و این تسلسل همچنان ادامه خواهد داشت. افرادی که در کودکی در معرض اذیت و آزار قرار گرفته اند نمی توانند در آینده تعاملی سالم و منطقی با دیگر اعضای جامعه برقرار کنند ، بنابراین هزینه های بالایی برای از دست رفتن ظرفیتهای به همه جامعه تحلیل می شود (اشتری، بهناز ۱۳۸۲).

بررسی های انجام شده ثابت می کند که افراد خشن در کودکی قربانی یا شاهد خشونت بوده اند. به این ترتیب خشونت خانگی به یک فرد خاتمه نمی یابد و قربانی بزرگسالی و پس از تشکیل خانواده همان رفتار را فراگرفته و در خانواده آن را جهت حل تعارض ها و تنش های خانوادگی به کار می گیرد (همان). اثرات سوء آزار و اذیت کودکان به دو صورت کوتاه مدت و دراز مدت بروز می کند. اثرات طولانی مدت سوء رفتار بر کودکان می تواند باعث تاخیر در رشد و نمو آنها گردد (قماچی، فردوس ۱۳۸۲).

در جوامع اولیه با این که قوانین و مقررات مدون وجود نداشت، لکن برای حفظ نظم و امنیت در اجتماع، نظامات سختی حکمفرما بود و متخلف از نظام اجتماعی ، یک فرد خبیث و غیر قابل ترحم محسوب می شد و مردم برای در امان بودن از غضب الهی ، او را به شدت مجازات می کردند. عفو و گذشت جزو معایب به شمار می رفت . انتقام حد و حصری نداشت و غالبا اطفال ، قربانی انتقام

جویی می شدند (خوشابی، کتایون ۱۳۸۲). از قرون وسطی تا آغاز دوران انقلاب صنعتی، کودکان همواره به صورت قشر زیر دست و آسیب پذیر جامعه به شمار می رفته اند. آغاز دوران صنعتی مصادف بود با بیگاری کشیدن کودکان در کارخانجات صنعتی که نهایتاً این موضوع منجر به وضع قانون « قانون کار کودکان » در ایالات متحده شد. با این حال، موضوع کودک آزاری طی چند دهه اخیر یعنی از زمانی که اصطلاح نشانگان کودک مصدوم، توسط هنری کمپ در سال ۱۹۶۲ ابلاغ گردید، به شکل جدی مطرح شده است (قماشچی، فردوس ۱۳۸۵).

در سال ۱۹۷۹ واقعه بی نظیری در زندگی کودکان در سطح جهان تحت عنوان « سال جهانی کودک » به درخواست ۱۴۹ کشور عضو سازمان ملل اتفاق افتاد که باید تلاش همگانی و جهانی برای بهبود وضعیت کودکان به شمار آید. در آن اجلاس مقرر شد کمیته های خاصی برای پرداختن به موضوع « کودک آزاری » و تاکید بر حقوق کودک در کشورهای عضو، تاسیس و مشغول به کار شوند. در ایران نیز در سال ۱۳۸۱ « قانون حمایت از کودکان و نوجوانان » در مجلس تصویب شد تا مانع آزار و شکنجه کودکان توسط والدین گردد. لازم به ذکر است که اقدامات تربیتی والدین در این قانون مستثنی است. (همان)

از سوی دیگر توجه به اینکه نکته ضروریست که کودکی که قربانی کودک آزاری و سوء استفاده شده، چنانچه در زمان کودکی حمایت های لازم خانوادگی را از سوی یک والد سالم دریافت کرده باشد، زنجیره یا چرخه معیوب سوء رفتار قطع می گردد. همچنین آنهایی که حمایت ها و درمان های لازم کودک آزاری را دریافت داشته اند و در حال حاضر نیز دارای رابطه مناسب و بدون آزار با همسر خود هستند اقدام به آزار کودکان خود نخواهند کرد. تمامی این عوامل تشخیص زودرس کودک آزاری را مهم و حیاتی می سازد (الکسیس ۱۹۹۴).

تعاریف :

تعریف کودک در سازمان جهانی بهداشت :

طبق تعریف ارائه شده توسط سازمان جهانی بهداشت هر انسان کمتر از ۱۸ سال کودک محسوب می شود.

تعریف کودک در پیمان نامه حقوق کودک :

بر اساس ماده پیمان نامه حقوق کودک و سازمان یونسف کودک به افرادی اطلاق می شود که کمتر از ۱۸ سال دارند.

تعریف کودک در اسلام :

از دیدگاه حقوق کودک یا صغیر به کسی گفته می شود که از نظر سن به نمو جسمی و روانی لازم برای زندگی اجتماعی نرسیده باشد چون حیات واقعی کودک با تولد آغاز می شود ، لذا دوران کودکی هم با تولد شروع می شود. از نظر قوانین شرعی ، پایان کودکی نزد دختر ۹ سالگی و نزد پسر ۱۵ سال تمام قمری است. (قانون مدنی م ۱۲۱۰).

خانواده :

طبق تعریف قانون مدنی ایران ، خانواده کوچکترین واحد اجتماعی است و عبارتست از زن و شوهر و فرزندان تحت سرپرستی آنها که با هم زندگی می کنند و تحت ریاست شوهر و پدر هستند.

خشونت :

عبارتست از هرگونه رفتار عمدی بین افراد که احتمال آسیب جسمی یا روحی را به همراه داشته باشد. خشونت در خانواده (تعریف سازمان جهانی بهداشت) : هرگونه رفتار غیر طبیعی که منجر به آزار رساندن به خود و یا دیگران باشد(آزار به صورت جسمی و روانی و یا هر دو می باشد).

کودک آزاری : (تعریف سازمان جهانی بهداشت) :

عبارتست از هرگونه آسیب یا تهدید سلامت جسم و روان . یا سعادت و رفاه و بهزیستی کودک بدست والدین یا افرادی که نسبت به او مسئول هستند.

کودک آزاری :

هرگونه آسیب جسمی، فکری، جنسی، سوءاستفاده و بی توجهی و بدرفتاری با کودکان زیر سن ۱۸ سال توسط فردی که حضانت و سرپرستی کودک را بر عهده دارد و یا توسط یک فرد بزرگتر که این فرد می تواند در کانون خانواده یا خانواده یا خارج از کانون خانواده باشد (قماشچی، فردوس ۱۳۸۵) .

جایگاه موضوع در قوانین :

به موضوع آسیب های اجتماعی در قوانین مختلف بطور مستقیم و غیر مستقیم توجه شده که در ذیل به برخی از آنها اشاره شود:

۱- اصل دهم، بیست و یکم و بیست و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۲- لایحه قانونی تشکیل سازمان بهزیستی

۳- سند چشم انداز توسعه بیست ساله کشور (سند اول و چهارم)

۴- سیاستهای نظام جمهوری اسلامی ایران (بخش امور اجتماعی ، سیاسی، دفاعی، امنیتی – بخش امور فرهنگی ، علمی و

فناوری)

۵- قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی ج.ا.ایران- فصل هشتم (۱۳۸۴-۱۳۸۸)

۶- قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی ج.ا.ایران- فصل (۱۳۸۸-۱۳۹۳)

۷- قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی

۸- قانون حمایت از کودکان و نوجوانان

۹- قانون مجازات اسلامی (ماده ۵۹،۱۱۲،۲۲۳،۲۲۰،۶۳۳،۶۲۲،۶۲۱)

۱۰- قانون مدنی (ماده ۱۱۷۸،۱۱۷۹،۱۰۴۱،۱۲۱۰)

۱۱- قانون کار (ماده ۷۹،۸۳،۸،۵۱)

۱۲- پیمان نامه حقوق

۱۳- نهضت جهانی برای کودکان و نوجوانان

انواع کودک آزاری

در خصوص انواع کودک آزاری صاحب‌نظران نظرات گوناگونی ارائه نموده اند، انجمن روانپزشکی امریکا در سال ۱۹۹۴ کودک آزاری را شامل سه دسته آزار جسمی، آزار جنسی و غفلت و بی توجهی به کودک اعلام نموده است. لیکن برخی دیگر از صاحب‌نظران انواع دیگری از کودک آزاری را نیز به سه مورد ذکر شده اضافه نموده یا طبقه بندی متفاوتی ارائه داده اد از جمله مدرس ۱۳۸۲ کودک آزاری است که رزاقی ۱۳۸۲ به موارد بالا افزوده است جلیلی و باقری یزدی ۱۳۸۲، اختلال ساختگی وکالتی را نوع دیگری از کودک آزاری می داند. موسوی چلک ۱۳۸۳ کودک آزاری سیاسی را نیز به عنوان یکی از انواع کودک آزاری مطرح می کند. ذیلا به طور مختصر تعریفی از انواع ذکر شده ارائه می گردد:

- کودک آزاری جسمانی

به هر عملی که شامل ایراد صدمات عمدی بر بدن و یا مسموم ساختن کودک گردد اطلاق می شود. سوء رفتار جسمانی ممکن است به تنهایی و یا همراه با سوء رفتار جنسی، اهمال کاری، سوء رفتار هیجانی (عاطفی) رخ دهد. کودک آزاری جسمانی را ایراد صدمه مستقیم ساختن کودک توسط مراقب نیز تعریف می کنند که عمدتا با علائم ذیل مشخص می گردد:

۱- سوختگی ها، خون مردگی ها، خراش ها، پارگی ها و سوراخ شدگی ها

۲- شکستگی ها، دررفتگی ها و قطع عضو ناشی از بستن محکم کودک

۳- وجود تغییرات هوشیاری ناشی از مسمومیت و یا ضربات وارده بر جمجمه (جلیلی، بهروز و باقری یزدی ۱۳۸۲)

کودک آزاری جنسی :

عبارتست از درگیر ساختن کودکان رشد نیافته (نابالغ) و وابسته در فعالیتهای جنسی (کودکانیکه قادر به درک اینگونه امور و رضایت دادن در مورد این اعمال نمی باشد) و یا شامل اعمالی می گردد که با اقدام به این قوانین و محرمات جامعه زیر پا گذاشته می شود همچون زنا با محارم، هتک و تجاوز به عنف، بچه بازی، عورت نمایی، نظربازی جنسی، وادار کردن کودکان به فاحشگی و استفاده از آنها در تولید فیلمهای جنسی (همان).

کودک آزاری عاطفی :

هرگونه رفتار نامناسبی که بر عملکرد رفتاری، شناختی، عاطفی و جسمی کودک تاثیر منفی داشته باشد همانند آزارهای کلامی و غیر کلامی، سرزنش یا تحقیر، ناسزا گفتن، مسخره کردن، دست انداختن، مقررات و کنترل شدید و نامعقول، ترساندن مکرر کودک از تنبیه سخت بدنی، انتظارات و برخوردهای نامتناسب با سن کودک، به خدمت گرفتن کودک در جهت ارضاءنیازهای عاطفی خود و پاسخ های رفتاری غیر قابل پیش بینی والدین که باعث بی ثباتی و دگرگونی شناختی کودک شود. (موسوی چلک ۱۳۸۰)

کودک آزاری ناشی از غفلت و مسامحه:

عبارتست از عدم مراقبت و علاقه مندی به کودک شامل محرومیت از نیازهای اساسی همانند غذا، پوشاک، و محرومیت از اقداماتی که جهت رشد طبیعی و نمو کودک نیاز هست و یا کودک را در معرض خطر قرار دادن (مانند رها نمودن بچه بدون مراقبت) می باشد. مسامحه با غفلت، بصورت عدم مراقبت کافی جسمانی و بهداشتی و عدم نیازهای روحی، هیجانی و آموزش کودک، ترک و بحال خود رها کردن کودک، فقدان محبت کافی، صحبت نکردن با کودک، عدم رسیدگی به وضعیت تحصیلی و بی توجهی به ترک مدرسه و کودک را در معرض خطراتی چون سرما و گرما قرار دادن می باشد.

کودک آزاری هیجانی:

این نوع سوء رفتار شامل طرد شدن، بی اعتنائی، انتقاد کردن، منزوی ساختن و یا ایجاد وحشت در کودکان می گردد. در این نوع سوءرفتار که شایع ترین آن سوء رفتار بیانی و بدنام کردن کودک است غالبا اعتماد به نفس کودک صدمه می بیند. سوء رفتار هیجانی را می توان در مورد کودکانیکه شاهد خشونت های خانگی بوده اند نیز مشاهده نمود.

کودک آزاری اقتصادی:

کودکان را به کارهای سخت و طاقت فرسا و طولانی واداشتن ۱۲ کنترل بیش از حد استفاده و بهره برداری از پول در حوزه بهره کشی اقتصادی قرار دارد. والد یا مراقبان برای کسب درآمد فشار زیادی به کودک یا حتی همسر خود تحمیل می کنند، در حالیکه در مورد نحوه خرج کردن آن هیچ گونه اختیاری به آنها نمی دهند. عدم مشارکت کودک یا همسر در نحوه و چگونگی خرج پول نیز بهره کشی مالی تلقی می شود (آقا بیگولی،عباس ۱۳۸۰).

کودک آزاری سیاسی:

عبارتست از استفاده کودکان برای دستیابی به مقاصد سیاسی ، مثلا سرقت کودکان زیر ۱۵ سال و در جنگ و استفاده از آنان برای جاسوسی و یا ازدواجهای سیاسی(موسوی چلک ۱۳۸۰)

سبب شناسی (اتیولوژی)

کودک آزاری یک مسئله فرهنگی- اجتماعی-پزشکی است و معمولا چندین عامل مشترکاً در بروز آن نقش دارند. عوامل مربوط به کودک آزاری را می توان به سه گروه عمده تقسیم نمود:

الف) علل مربوط به کودک

ب) علل مربوط به والدین

ج) علل محیطی و اجتماعی

الف) علل مربوط به کودک

۱- فرزند اول خانواده بودن (دختر و پسر هر دو در معرض کودک آزاری هستند و معمولا در خانواده تنها یکی از بچه ها تحت آزار جسمی قرار میگیرد)

۲- کودکان دارای سن کمتر، خصوصا بچه های زیر ۵ سال به طوری که دو سوم موارد کودک آزاری جسمی در کودکان زیر ۳ سال بوده است. مرگ عمدتا در بچه های زیر یکسال دیده می شود.

۳- نارس بودن کودک

۴- داشتن معلولیت جسمی و عقب ماندگی ذهنی

۵- بچه هایی که از حد طبیعی فعال تر هستند.

۶- کودکان سازش ناپذیر، وابسته و تحریک پذیر

ب) علل مربوط به والدین

خانواده نقش اساسی در بروز کودک آزاری دارد. مهمترین عوامل مربوط به خانواده عبارتند از :

۱- فقدان مهارت‌های کافی به عنوان والد : خانواده های طرد شده و دارای روابط اجتماعی محدود (چنین والدینی به دلیل روابط محدود به اطلاعات والدین خود در خصوص نگهداری و نحوه برخورد با کودک و با اطلاعات بالقوه مردمی جهت مقایسه اجتماعی رفتارهای کودکانشان و یا خود دسترسی ندارند.)

۲- داشتن انتظارات غیر واقعی ، درک و تصور تحریف شده و اشتباهی توانائی های کودک که متناسب با سن اوست. مثلا زمانی که کودک به دلیل نیاز به تغذیه یا علل دیگر گریه اش را متوقف نمی کند و یا یک کودک سه ساله نمی تواند غذایش را بخورد والدینش خشمگین می شوند که میتواند منجر به آزار وی گردد.

۳- والدینی که به نوعی آزار و بی توجهی را در دوران کودکی خود تجربه نموده اند و یا ارتباط عاطفی ضعیفی با والدین خود داشته اند (۱۴-۱۰ درصد والدین بدرفتار خود تجربه مشابهی را در دوران کودکی داشته اند). تجربیات عاطفی والدین در دوران کودکی نقش مهمی را در به کارگیری شیوه های تربیتی از سوی آنان دارد.

۴- والدینی که بدرفتاری والدین، سرپرست و یا معلمین خود را در دوران کودکی تجربه نموده اند، همان شیوه های را در تربیت کودکان خود به کار می گیرند و سعی دارند که این شیوه را عقلانی و منطقی جلوه دهند. همچنین والدینی که در کودکی خود تحت مراقبت شدید حمایتی قرار داشته اند غالبا افرادی بی اراده و دارای اعتماد به نفس پایین هستند، چنین والدینی نمی توانند روابط مناسبی با فرزندان خود برقرار نمایند. لذا ناچار دچار رفتارهای پرخاشگرانه می شوند و ممکن است اقدام به آزار کودک خود نمایند.

۵- والدینی که بدون تفکر و به طور آنی عمل می کنند و از نظر فکری افرادی نابالغ، خود محور، زودرنج و حساس هستند. این والدین بطور اشتباه ، رفتار طبیعی فرزندشان را نادرست پنداشته و فکر می کنند رفتار کودک از روی عمد و با سوء نیت انجام شده است.

ج) عوامل محیطی و اجتماعی

والدینی که با کودک خود بدرفتاری می کنند مربوط به طبقه، نژاد، مکان جغرافیایی خاصی نیستند و از مذهب، تحصیلات، شغل و وضعیت اجتماعی گوناگونی برخوردارند بنابراین کودک آزاری در تمامی گروههای اجتماعی دیده می شود ولی بیشتر در طبق متوسط به پایین از نظر اجتماعی- اقتصادی دیده می شود. تحقیقات کشورهای غربی و اروپائی نشان می دهند خانواده هایی که در فقر به سر می برند بیشتر با کودکان خود بدرفتاری می کنند.

از عوامل محیطی موثر در آزار کودکان به موارد ذیل می توان اشاره نمود:

- خانواده های با محرومیت های اجتماعی، طرد شده از اقوام و اجتماع
- خانواده های با محرومیت های اجتماعی ، طرد شده از اقوام و اجتماع
- خانواده های پر جمعیت و شلوغ، پر مشکل و ناسازگار
- صنعتی شدن جوامع : کودک آزاری در کشورهای صنعتی شیوع بیشتری دارد و عمدتاً خشونت از دورن خانواده اعمال می شود.
- فشارهای اقتصادی، سیاسی ، بیکاری و تورم
- وجود قوانین مبنی بر مجاز شمردن تنبیه بدنی جهت تربیت و ایجاد نظم
- فقدان حمایت های اجتماعی (رزاقی، رضا ۱۳۸۲).

تحلیل آمار:

با توجه به نبود بانک اطلاعاتی منسجم در خصوص کودک آزاری در کشور به تحلیل آماری وضعیت کودک آزاری در ایران و جهان از منابع مختلف به اختصار به شرح ذیل اشاره می گردد:

بر اساس آمار سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۹۹۹ چهار میلیون کودک زیر ۱۴ سال در سراسر جهان در معرض انواع کودک آزاریها قرار گرفته اند. در ایالات متحده بیش از سه میلیون کودک مورد آزار قرار گرفته به مراکز حمایت از کودکان این کشور گزارش شده است. ۳۲۵۰ مورد، مورد سوء استفاده جنسی قرار گرفته اند که از این تعداد ۱۲۱/۹۱۱ نفر خود از خانه فرار کرده و

۵۱/۶۰۲ نفر توسط والدین از خانه بیرون رانده شده اند. ۴۷ درصد از گزارشهای مربوط به سوء استفاده جنسی مربوط به اعضای خانواده شامل پدران، ناپدری، عمو، دایی و برادر بزرگتر انجام گرفته و ۴۹ درصد توسط اشخاص شناخته شده مانند معلمان، مربیان، پزشکان، مدیران، کشیشان، همسایه ها و مسئولین سازمانهای جوانان مورد تجاوز جنسی قرار گرفته اند (ستایش، حسن). بر اساس نظرسنجی که از سوی یونیسف در ۳۵ کشور اروپایی و آسیای مرکزی صورت گرفته است از هر ۱۰ کودک ۶ کودک با رفتارهای خشونت آمیز در خانواده خود مواجه هستند. (قماشچی، فردوس ۱۳۸۵)

نتیجه گیری:

نتایج پژوهش های صورت گرفته با موضوع کودک آزاری نشانگر آن است که از جمله مهم ترین عوامل موثر در شیوع کودک آزاری در کشور عدم دسترسی به آمار دقیق از موارد کودک آزاری، پنهان کاری در ارایه آمار و گزارشهای مربوط به کودک آزاری و نبود بسترهای قانونی مناسب در خصوص برخورد با والدین کودک آزار می باشد. لذا ضروری است ارگانها و سازمانهای مرتبط با این موضوع در برنامه و سیاستگذاریهای خود این موضوع را در اولویت قرار داده و بسترهای لازم جهت آگاهی در خانواده و جامعه با هدف آشنا ساختن آنان با مسئولیتهایشان در قبال کودک و آموزش والدین جهت ایفای نقش یک والد خوب و همچنین آشنا نمودن کودکان با حقوق خود فراهم سازند. از سوی دیگر اصلاح قوانین موجود و توجه به برنامه های پیشگیری از جمله مواردی است که باید در کشور مد نظر قرار گیرد.

قوانین کشوری

♦ آیین نامه اورژانس اجتماعی (ارائه خدمات اجتماعی)

♦ سیاستهای کلی نظام ج.ا.ایران در امور اجتماعی

♦ لایحه حمایت از خانواده

♦ آیین نامه مرجع ملی حقوق کودک

♦ قانون برنامه پنجم توسعه ج.ا.ایران - بندهای مرتبط با امور آسیب های اجتماعی

♦ سند چشم انداز ج.ا.ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

♦ قانون برنامه چهارم توسعه ج.ا.ایران بندهای مرتبط امور آسیب های اجتماعی

♦ نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی

♦ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان

♦ قانون تشکیل دادگاه اطفال و نوجوانان

♦ قانون ترتیب رسیدگی به جرائم اطفال

♦ قانون تأمین زنان و کودکان

♦ قانون کار مرتبط با حقوق کودک

♦ قانون مجازات اسلامی - اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان

♦ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران- اصول مرتبط با حقوق کودک

♦ قانون مدنی- کتاب هشتم-باب دوم: نگهداری و تربیت اطفال

منظور از ساختار، دستگاه ها و سازمانهایی هستند که بر اساس قانون دارای وظایف مشخص در حوزه های گوناگون می باشند. از آنجائیکه شناخت وظایف دستگاههای مسئول می تواند نقش موثری در برنامه ریزی و سیاستگذاری درون سازمانی و برون سازمانی در حوزه امور اجتماعی داشته باشد، لذا ضروری است سیاستگذاران، محققان و دانشجویان عرصه امور اجتماعی به مسئولیتهای قانونی دستگاههای مربوطه در حوزه های مختلف احاطه داشته باشند. به همین منظور در این بخش به وظایف قانونی دستگاههای مرتبط با موضوع کودک آزاری بطور مختصر اشاره می گردد.

وظایف سازمانهای مرتبط با موضوع کودک آزاری

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی: وظایف وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در حمایت از کودکان آزار دیده و در

معرض آزار:

- هماهنگی سیاستگذاری و نظارت در حوزه کودکان
 - اصلاح و اجرای قوانین مرتبط با حوزه کودکان
 - توسعه، تقویت و ساماندهی بیمه های اجتماعی، سلامت و خدمات حمایتی در حوزه کودکان
 - اصلاح روشها و سازوکارهای شناسایی و حمایت از کودکان در معرض آسیب و آزار
 - حمایت از کودکان بی سرپرست
 - حمایت از مادران در خصوص حضانت فرزند
 - تشکیل صندوق های بیمه ای و بیمه های خاص به منظور حمایت از کودکان
 - هماهنگی بخش های مختلف دولت در راستای پیشگیری از آسیب های اجتماعی در حوزه کودکان
 - حمایت از افراد جامعه در برابر رویدادهای اقتصادی، اجتماعی و پیامدهای خصوصا در زمینه بی سرپرستی.
- سازمان بهزیستی کشور: وظایف سازمان بهزیستی در حمایت از کودکان آزار دیده و در معرض آزار:

۱. پیشگیری از کودک آزاری در سه سطح پیشگیری اول، دوم و سوم
۲. شناسایی و پذیرش کودکان در معرض آزار و آزار دیده در قالب تیم های تخصصی سیار اورژانس اجتماعی
۳. حمایت از کودکان در معرض آزار و آزار دیده از طریق:
 - همکاری با قوه قضائیه، دادگستری و پزشکی قانونی
 - پذیرش و نگهداری از کودکان در معرض آزار و آزار دیده فاقد سرپرست یا سرپرست موثر
 - مداخله در موارد وقوع کودک آزاری
- حمایت مستمر از کودکان آزار دیده در صورتیکه شرایط برای بازگشت کودک به محیط خانواده یا محیط امن وجود نداشته باشد.

۴. بستر سازی برای بازگشت کودک به محیط خانواده
۵. پذیرش کودکان در معرض آزار و آزار دیده معرفی شده از سایر مراجع با هماهنگی قوه قضائیه
۶. جمع آوری و ثبت آمار و اطلاعات مربوط به کودک آزاری

در سازمان بهزیستی با توجه به چارت سازمانی سه دفتر مسئولیت حمایت از کودکان را برعهده دارند:

۱- در حوزه معاونت امور اجتماعی شامل:

- دفتر امور کودکان و نوجوانان

- دفتر امور آسیب دیدگان اجتماعی

۲- مرکز توسعه پیشگیری شامل:

- معاونت پیشگیری از آسیب های اجتماعی

۳- بخش مشارکتهای مردمی

نیروی انتظامی : وظایف نیروی انتظامی در خصوص حمایت از کودکان آزاردیده و در معرض آزار :

- شناسایی کودکان در معرض آزار در موارد مراجعه یا معرفی از سایر ارگانها ویا مواجهه با موارد کودک آزاری در حین انجام وظیفه

و ارجاع به مراجع مرتبط از جمله واحدهای تابعه قوه قضادیه

- رسیدگی به شکایات با موضع کودک آزاری و ارجاع به مراکز مربوطه

- همکاری با سازمانهای مختلف به منظور پیشگیری از کودک آزاری

- همکاری با سازمانهای مسئول با هدف جمع آوری اطلاعات مربوط به کودک آزاری و گزارش دهی جرایم و افزایش آگاهی مردم

- اقدامات قانونی جهت تامین امنیت کودکان آزار دیده شناسایی شده

آموزش و پرورش : وظایف آموزش و پرورش در خصوص حمایت از کودکان آزاردیده و در معرض آزار :

- پیشگیری از کودک آزاری از طریق شناسایی کودکان در معرض آزار

- ارائه خدمات مشاوره ای به کودکان در معرض آزار یا آزار دیده

- ارتباط با خانواده کودکان

- ارجاع کودکان در معرض آزار و آزاردیده به مراجع مرتبط

وزارت بهداشت : وظایف وزارت بهداشت در خصوص حمایت از کودکان آزاردیده و در معرض آزار :

- شناسایی کودکان آزار دیده و ارائه خدمات درمانی (در صورت لزوم) و ارجاع به مراجع مرتبط

- تربیت نیروی انسانی متخصص در حوزه کودکان

- همکاری با سایر سازمانهای مرتبط با موضوع کودک آزاری

قوه قضائیه: وظایف قوه قضائیه در خصوص حمایت از کودکان آزار دیده و در معرض آزار :

- شناسایی و حمایت از کودکان در معرض آزار و آزار دیده

- مداخله قضائی و حمایت قضائی از کودکان در معرض آزار و آزار دیده فاقد سرپرست یا بدسرپرست به مراجع ذی ربط

- ارائه مشاوره و معاضدت های حقوقی و تشکیل پرونده برای کودکان در معرض آزار یا آزار دیده

- اجرای قوانین مرتبط با حمایت از کودکان و نوجوانان

- بررسی دعاوی مربوط به کودکان در معرض آزار و آزار دیده

- تهیه و ارائه گزارش از وضعیت کودک و اتخاذ اقدامات حمایتی - قضایی از مراجع قضایی صالح

- تدوین لوایح مرتبط در جهت حمایت از کودکان آزار دیده و در معرض آزار

- نظارت بر حسن اجرای آرا و تصمیمات مرتبط با کودک

پزشکی قانونی: وظایف پزشکی قانونی در خصوص حمایت از کودکان آزار دیده و در معرض آزار :

- بررسی وضعیت کودکان آزار دیده و پاسخ استعلام مراکز و نهادهای مرتبط

وزارت دادگستری : وظایف وزارت دادگستری در خصوص حمایت از کودکان آزار دیده و در معرض آزار :

- رسیدگی قضایی و حمایت قضایی

- تهیه گزارش کشوری در حوزه کودکان به دلیل مسئولیت مرجع ملی کودکان طبق مصوبه هیئت وزیران در مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۴

وزارت کشور: وظایف وزارت کشور در خصوص حمایت از کودکان آزار دیده و در معرض آزار :

- پیگیری موضوع کودک آزاری در شورای اجتماعی کشور

- هماهنگی با استانداری ها در خصوص کودک آزاری در کارگروه امور فرهنگی - اجتماعی شورای برنامه ریزی استان

- هماهنگی دستگاههای استانی در راستای کنترل و کاهش کودک آزاری

سایر دستگاههای مسئول در موضوع کودک آزاری :

کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی

- بررسی موضوع کودک آزاری از جنبه اجتماعی

- بررسی لوایح و موضوعات مرتبط با حوزه کودک آزاری

- ارائه طرح یا طرح های حمایت از کودکان در معرض آزار یا آزار دیده

کمیسیون قضایی - حقوقی :

- بررسی لوایح مربوط به حوزه کودک آزاری از منظر حقوقی و قضایی

- ارائه طرح های قضایی در حمایت از کودکان

معاونت برنامه ریزی و راهبردی ریاست جمهوری :

- تخصیص بودجه مناسب به دستگاههای مسئول جهت حمایت از کودکان

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری :

- تربیت نیروی متخصص در حوزه کودکان و امور اجتماعی

منابع اجتماعی

منابع اجتماعی در حوزه آسیب های اجتماعی به کلیه ظرفیت های دولتی و غیردولتی موجود در جامعه اشاره دارد که با اتخاذ

سیاستها و برنامه های تخصصی مرتبط با گروه هدف و موضوعات مربوطه به ارتقاء کیفیت زندگی مردم و توسعه شاخص های

سلامت اجتماعی در حوزه های مربوطه می پردازد. در این بخش کلیه سازمانها، وزارتخانه ها، دستگاههای موجود در سطوح مختلف

کشور) استان، شهرستان، شهر، بخش و روستاها) مد نظر قرار گرفته شده است. منابع اجتماعی فعال در موضوع کودک آزاری شامل معرفی آموزش مهارت‌های زندگی توسط سازمان‌های مربوطه، اقدامات معاونت پیشگیری از جرم قوه قضائیه، دادگاه اطفال و برنامه اورژانس اجتماعی می باشد در زیر به شرح کامل این فعالیتها اشاره می گردد:

سازمانهای غیردولتی مرتبط با کودک آزاری

منابع اجتماعی فعال در حوزه کودک آزاری

انجمن غیردولتی حمایت از حقوق کودکان

پیشگیری از جرم قوه قضائیه

انجمن حمایت از کودکان کار

آموزش مهارت‌های زندگی

انجمن حمایت از کودکان و نوجوانان توان یاب

دادگاه ویژه اطفال

انجمن دفاع از قربانیان خشونت

اورژانس اجتماعی

انجمن حمایت از کودکان بدسرپرست(اصفهان)

سازمانهای بین المللی فعال در حوزه کودکان

انجمن های علمی مرتبط با موضوع کودک آزاری

صندوق کودکان سازمان ملل متحد(یونیسف)

انجمن جامعه شناسی ایران

انجمن روانشناسی ایران

انجمن مددکاران اجتماعی ایران

انجمن روانشناسی اجتماعی ایران

